

معرفی کتاب

مشارکت جوامع روستایی در بازسازی پس از سانحه (با تأکید بر زلزله‌های مهم دهه ۸۰)

عباس نوروزی استادیار مرکز آموزش عالی امام خمینی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

نمایشی و یا برعکس به شکل فعال و مبتنی بر همکاری، همیاری و توانمندکننده و انتظار از مردم جهت ایفای نقش‌های فعال‌تر به‌عنوان همکار یا کنشگران خودجوش در جمع‌بندی این فصل مورد اشاره واقع شده است.

کتاب «مشارکت جوامع روستایی در بازسازی پس از سانحه (با تأکید بر زلزله‌های مهم دهه ۸۰)» حاصل طرحی تحقیقاتی با همین عنوان است که توسط دکتر اسماعیل کرمی دهکردی و به سفارش بنیاد مسکن انقلاب اسلامی انجام پذیرفته است و به وسیله بنیاد مسکن در شمارگان هزار نسخه در سال ۱۳۹۸ نشر و به قیمت پنجاه هزار تومان به علاقه‌مندان عرضه شده است. محتوای کتاب در هشت فصل ساماندهی شده است. در فصل اول به سوانح طبیعی و آسیب‌پذیری جوامع روستایی پرداخته شده است. در پایان این فصل و به عنوان بخشی از نتایج به دست آمده، نتیجه‌گیری شده است که زلزله‌های یک قرن اخیر در ایران مخرب‌ترین سوانح بین سوانح طبیعی به شمار می‌روند.

عنوان فصل دوم کتاب عبارت است از: مدیریت بحران و سیاست‌های بازتوانی/ بازسازی پس از زلزله. تشکیل چرخه مدیریت بحران از چهار مرحله کاهش خطر سانحه، آمادگی در مواجه شدن با سانحه، پاسخ، و بازتوانی بخشی از جمع‌بندی صورت گرفته در این فصل است و تأکید شده است که کشورهای مختلف جهان و از جمله ایران، سیاست‌ها و برنامه‌های کلانی را بیش‌تر در دو مرحله آخر (پاسخ و بازتوانی) تدوین نموده‌اند.

مفهوم‌شناسی و گونه‌های مشارکت عنوان فصل سوم کتاب است. وسعت دامنه کاربرد مشارکت از منظر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و تبلور مشارکت به‌صورت منفعل و

مشارکت جوامع روستایی در
بازسازی پس از سانحه
(با تأکید بر زلزله‌های مهم دهه ۸۰ ایران)

اسماعیل کرمی دهکردی

معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی
پژوهشگاه سوانح طبیعی

از استفاده از امکانات مادی، انسانی و اجتماعی محلی که کاهش راندمان بازسازی را در پی داشته است و نیز نقش مشورت‌دهی و تسهیل‌گری برای رهبران محلی تا نقشی فعال در تصمیم‌گیری‌ها از دیگر یافته‌های این فصل است. در نهایت در فصل آخر کتاب موضوع درس‌های آموخته شده از مشارکت در بازسازی پس از سوانح مورد توجه قرار گرفته است. در بخش انتهایی کتاب مدلی برای ارتقای مشارکت مردمی در بازسازی مناطق زلزله‌زده ارائه شده است که دارای هشت مؤلفه است که عبارتند از: ظرفیت و دارایی خانوارها و اجتماعات روستایی، بستر آسیب‌پذیری خانوارها و جوامع روستایی، سیاست‌ها و مؤسسات مداخله‌گر در بازسازی، کارگزاران بیرونی، راهبردهای کاهش خطر یا بازسازی، انواع مشارکت در بازسازی، نهادها و رهبری محلی و پیامدهای بازسازی.

فصل چهارم کتاب دارای عنوان مشارکت در بازسازی پس از سوانح، ضرورت‌ها و رویکردها است که می‌توان آن را در ادامه و مکمل محتوای فصل سوم کتاب قلمداد کرد. در خاتمه این فصل زمینه‌های دخالت و مشارکت مردم در بازسازی مناطق آسیب دیده از زلزله به این شرح برشمرده شده است:

- ◀ ارزیابی اولیه از میزان و نوع خسارت‌ها؛
- ◀ برنامه‌ریزی بازسازی (تصمیم‌گیری در مورد محل ساخت، مصالح مورد استفاده و ...)
- ◀ اجرای بازسازی ساختمان‌های مسکونی و عمومی و زیرساخت‌ها، و
- ◀ ارزیابی فرآیند و نتایج بازسازی و نظارت بر فعالیت‌های پیمانکاران.

در فصل پنجم به تجارب مشارکت در مدیریت سوانح قبل از عملیات بازسازی در ایران پرداخته شده است. در پایان این فصل تأکید شده است در جوامع روستایی اقدامات مشارکت برای آمادگی قبل از وقوع سوانح تسهیل نشده است و همچنین، اقدامات مدیریت بحران‌های احتمالی بیش‌تر سازه‌محور بوده است تا تقویت پتانسیل‌های اجتماعی- انسانی.

عوامل و راهبردهای مؤثر بر ارتقای مشارکت در بازسازی، عنوان برگزیده برای فصل ششم کتاب است. در جمع‌بندی این فصل نیز از جمله این عوامل از ساختار نظام برنامه‌ریزی در سطوح مختلف کشور، تفکر سیاست‌گذاران نسبت به لزوم مشارکت مردم، توان فکری و اجتماعی و ظرفیت‌های مالی- فیزیکی جوامع محلی، مشوق‌ها و انگیزاننده‌ها، وجود برنامه‌های ترویجی، و سرمایه‌های اجتماعی نام برده شده است.

عنوان فصل هفتم کتاب رضایت از بازسازی و ارتباط آن با مشارکت است. در جمع‌بندی این فصل تأکید شده است که بازسازی مناطق زلزله‌زده افزایش سرمایه اجتماعی و بازسازی روانی و نیز افزایش دانش ساختمان‌سازی خانوارها را به‌همراه داشته است. غفلت

کشور ایران همواره در معرض وقوع سوانح مختلفی از جمله زلزله است که آسیب‌پذیری سکونتگاه‌ها به‌ویژه در نواحی روستایی کشور، بروز تغییرات سوانحی را اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. در این زمینه، جامعه روستایی به‌علیل نامناسب بودن بافت کالبدی بناها و استقرار واحدهای مسکونی آن، در برابر این بافت، هم‌چنین عدم آشنایی لازم آسیب‌پذیر بوده و بازسازی آن از پیچیدگی‌های بیشتری برخوردار است. به‌گونه‌ای که سیاست‌های بازسازی کالبدی پس از وقوع زلزله مستلزم نگاه کل‌نگر و تطبیقی با شرایط اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی منطقه آسیب‌دیده می‌باشد. مشارکت یکی از فرایندهای مهمی است که می‌تواند به سیاست‌گذاران، کارکنان، اجتماعات روستایی و دیگر کوششگران دخیل در بازسازی کمک کند تا بازسازی اثربخش‌تری را انجام دهند. بی‌تردید بدون مشارکت مردم، روند بازسازی با مشکل اجرا پیشرفت و جهت‌مواجه می‌گردد. مشارکت به‌عنوان یک راهبردی مهم در مدیریت بحران و بهبود در بازسازی و بازسازی محسوب می‌گردد. یکی از سیاست‌های مهم برنامه‌های بازسازی در کشور ایران در چهار دهه اخیر، به‌کارگیری مشارکت در فرآیند بازسازی بوده است. این کتاب به خواننده‌گان کمک می‌کند تا با استفاده از تجربیات بازسازی دهه‌های ۱۳۸۰، دریابند که در طرح‌های بازسازی، مشارکت چگونه تعریف شده است و آنچه خدمت‌رسانان در پروژه‌های آنها دخیل گردیدند. چه گونه‌های مختلفی از مشارکت به‌کار گرفته شده است و هر یک متأثر از چه پیچیدگی‌ها یا فاکتورهایی بودند؛ هم‌چنین، این گونه‌های مختلف چه تأثیری بر موفقیت پروژه‌های بازسازی داشته‌اند. بازسازی پس از وقوع زلزله‌های مهم دهه‌های ۱۳۸۰ در مناطق روستایی کشور نه‌تنها به بازسازی اماکن تخریب‌یافته توجه داشته است، بلکه خود تبدیل به رویکردی برای توسعه روستایی از بعد بهبود و توسعه بافت‌های مسکونی روستایی شده است. تأکید این نوشته بر این است که مشارکت علاوه بر کمک به تسریع یا کاهش هزینه‌های بازسازی، به توانمندسازی جامعه روستایی و پایداری پروژه‌های بازسازی کمک می‌کند.

ISBN: 978-964-98173-9-4
9 789649 817394
قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی
دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی
www.bonyadmaskan.ir